

Наталія О. Кушнір, Володимир В. Химинець
СУЧАСНІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті висвітлено зовнішньоекономічні зв'язки Євросоюзу з провідними країнами світу. Здійснено аналіз торгівлі товарами та послугами між ЄС та Японією, Китаєм та США. Проаналізовано торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво України з країнами ЄС.

Ключові слова: зовнішньоекономічні зв'язки; торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво; торгівля товарами та послугами; ЄС; Японія; США; Китай; Україна.

Табл. 3. Літ. 13.

Наталія О. Кушнір, Владимир В. Химинець
СОВРЕМЕННЫЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИЕ СВЯЗИ
ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

В статье освещены внешнеэкономические связи Евросоюза с ведущими странами мира. Осуществлен анализ торговли товарами и услугами между ЕС и Японией, Китаем и США. Проанализировано торгово-экономическое и инвестиционное сотрудничество Украины со странами ЕС.

Ключевые слова: внешнеэкономические связи; торгово-экономическое и инвестиционное сотрудничество; торговля товарами и услугами; ЕС; Япония; США; Китай; Украина.

Natalia O. Kushnir¹, Volodymyr V. Khymynets²
MODERN EXTERNAL ECONOMIC RELATIONS
OF THE EUROPEAN UNION

The article describes the external economic relations of the European Union with the leading countries of the world. The authors perform the analysis of trade in commodities and services between the EU and Japan, China and the USA. Trade, economic and investment cooperation of Ukraine with the EU members is also analyzed.

Keywords: external economic relations; trade and investment cooperation; trade in commodities and services; the European Union; Japan; USA; China; Ukraine.

Постановка проблеми. Європейський Союз – один з наймогутніших акторів на міжнародній арені. Це інтеграційне об'єднання має надзвичайний вплив не лише на європейському континенті, але й у світі загалом. ЄС – це система демократичних цінностей, високих соціальних стандартів та економічного прогресу. Зовнішньоекономічні зв'язки Євросоюзу в сучасних умовах стали потужним засобом прискорення науково-технічного розвитку та інтенсифікації економіки. Тісне зовнішньоекономічне співробітництво ЄС з провідними країнами світу є одним з головних чинників розвитку світового господарства. Актуальність дослідження даного інтеграційного об'єднання з 28 країн Європи набуло особливої ваги в останні роки, адже багато країн перехідного періоду вбачають пріоритетним завданням для себе вступити до нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над даною темою дослідження працювали такі вчені, як: В. і Г. Волес [4], Є.О. Горюнова [5], Д. Десмонд [6] та інші. Європейська інтеграція України стала предметом досліджень І.В. Артюмова [2], О.М. Ващук [2], І. Тодорова [11].

¹ Uzhhorod National University, Ukraine.

² Uzhhorod National University, Ukraine.

Метою дослідження є аналіз зовнішньоекономічних зв'язків Європейського Союзу з провідними країнами світу та країнами з перехідною економікою в сучасних умовах господарювання.

Основні результати дослідження. Європейський Союз має стійкі зовнішньоекономічні зв'язки з багатьма регіонами та країнами світу. Досить активно розвиваються світогосподарські зв'язки Євросоюзу з США, Азіатським регіоном, країнами Східної Європи тощо.

Проаналізуємо сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків ЄС з деякими провідними країнами світу:

Японія. Європейський Союз та Японія підтвердили намір укласти угоди про стратегічне партнерство, вільну торгівлю та економічну співпрацю. Всеосяжна угода про вільну торгівлю та економічне партнерство «зіграє життєво важливу роль» у зміцненні торгово-економічних відносин між ЄС і Японією, зокрема, з питань доступу на ринки товарів, послуг та інвестицій, державного замовлення, включаючи залізні дороги, а також нетарифні заходи [7]. Слід зазначити, що сторони вже відмітили досягнутий прогрес у галузевому діалозі і співпраці щодо інформаційних та комунікаційних технологій, транспорту, а також у застосуванні антимонопольного законодавства.

Лідери ЄС та Японії особливо підкреслили необхідність зміцнення співпраці у сфері енергетики. Вони обіцяли продовжити взаємодію в просуванні та розвитку «прозорого газового ринку і ринку скрапленого природного газу». Вони посилять співпрацю в сферах, що стосуються безпеки поставок енергії [7].

Китай. Європейський Союз і Китай є двома потужними торговельними партнерами з найбільшими економіками у світі. Китай наразі є другим торговим партнером ЄС після США.

ЄС має намір поглибити торгово-економічні відносини з Китаєм, але водночас прагне більш надійних гарантій торгівлі з Китаєм щодо дотримання чесних і прозорих правил торгівлі, виконання двосторонніх зобов'язань в рамках СОТ.

На 16-му саміті ЄС-Китай було продовжено переговори щодо всеосяжної Інвестиційної угоди між Євросоюзом та Китаєм. Угода передбачає поступову лібералізацію інвестування та усунення обмежень для інвесторів на ринок один одного. Це забезпечить більш просту і безпечну правову базу для інвесторів обох сторін, забезпечуючи надійний захист для інвесторів та їхніх інвестицій.

Свою чергою, Китай для посилення торгово-економічної співпраці з ЄС запланував реформи в економічному та фінансовому секторах. Найважливіші аспекти цих реформ: соціальне страхування має посилитися, так само як і дивіденди державних підприємств, менші та середні банки одержуватимуть дозволи, державний контроль за курсом китайської валюти – юаня – має швидше послабитися. Чимало галузей відкриваються для іноземного приватного капіталу [13]. Вищезазначені заплановані Китаєм реформи неабияк зацікавили європейських партнерів.

Обидві сторони висловили готовність до обміну досвідом у проведенні реформ. Зокрема, це стосується таких сфер, як урбанізація, співпраця щодо охорони довкілля, регіональний розвиток, системи управління тощо [3].

Сполучені Штати Америки. Сполучені Штати Америки та Європейський Союз – два титани міжнародних економічних відносин. І на даному етапі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків можна простежити, що вони ведуть дедалі активнішу зовнішньоторговельну політику по відношенню один до одного.

Як ЄС, так і США нарощують обсяги торгівлі товарами та послугами, вливаючи величезні кошти в економіку одна одної.

З метою поглиблення торговельно-економічних відносин, ЄС та США практично одночасно оголосили глобальний економічний проект. Трансатлантична зона вільної торгівлі (Transatlantic Free Trade Area – TAFTA).

Трансатлантичний договір торкнеться всіх ключових галузей, але буде орієнтований на ті сфери, які дадуть економікам США і Європи максимальну синергію в стимулюванні економічного зростання, зайнятості населення та розвитку інновацій. Реалізувати його будуть країни, на частку яких сьогодні припадає половина глобальної економіки, а також третина обсягів світової торгівлі (у реальних цифрах, за даними на 2011 р., це 4,5 трлн дол. США) Згідно з попередніми прогнозами європейських аналітиків, як тільки договір про вільну торгівлю набуде чинності, це дозволить збільшити щорічний товарообіг між берегами Атлантики на 116 млрд дол. США (або 86 млрд євро). Тільки за рахунок зняття митних бар'єрів ВВП ЄС і США зростуть на 0,1% і 0,2% відповідно. До 2027 р. за прогнозом Єврокомісії, ефект від TAFTA додасть 0,5% до зростання економіки ЄС і 0,4% – для ВВП США, що еквівалентно додатковим доходам у сумі 86 млрд євро і 65 млрд євро на рік відповідно. При цьому головний довгостроковий ефект буде досягнутий не стільки за рахунок зниження тарифних бар'єрів, скільки за рахунок уніфікації технічних стандартів і конкурентних правил, що діють в Європі та США, як вважають експерти німецького інституту Іфо. Надалі ці стандарти стануть шаблонами для наступного покоління економічних і торговельних угод [9].

Україна. Одним з пріоритетних напрямків зовнішньоекономічної діяльності України є подальший розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва з країнами ЄС.

Обсяг торгівлі товарами між Україною та ЄС за 9 місяців 2014 р. склав 28869,3 млн дол. США, або 34,7% від загального обсягу торгівлі товарами України. Експорт товарів до країн ЄС за згаданий період становить 13360,3 млн дол. США, або 31,8% від загального обсягу експорту України. В свою чергу, обсяг імпорту товарів з країн ЄС за згаданий період – 15509,0 млн дол. США, або 37,7% від загального обсягу імпорту України. У двосторонній торгівлі між цими торговельними партнерами продовжує зберігатися негативне сальдо, однак констатується його суттєве зменшення у порівнянні з аналогічним періодом 2013 р. на 5230,8 млн дол. США [1].

Основними торговельними партнерами України у 2014 р. були: Німеччина (17,9%), Польща (15,1%), Італія (10,7%), Угорщина (7,4%), Нідерланди (5,1%), Франція (4,7%), Іспанія (4,5%) [1].

Основна частка українського експорту припадала на: Польщу (15,6%), Італію (14,4%), Угорщину (8,9%), Німеччину (9,4%), Іспанію (6,3%), Нідерланди (6,6%). Поряд з цим, основними імпортерами України є: ФРН (25,2%), Польща (14,7%), Італія (7,4%), Франція (6,2%), Угорщина (6,2%) [1].

Таблиця 1. Зовнішня торгівля товарами України з країнами світу, в т.ч. з Європейським Союзом (за 9 місяців 2013–2014 рр.), млн дол США [1]

	2013 р.	2014 р.	2014/2013	
			млн дол. США	%
ЗТО всього по Україні	100723,0	83146,7	-17576,3	82,5
у т.ч. ЗТО з ЄС	31179,7	28869,3	-2310,4	92,6
Частка у загальному обсязі, %	31,0	34,7	-	-
Експорт всього з України	45498,9	41975,0	-3523,9	92,3
у т.ч. експорт до ЄС	11900,1	13360,3	1460,2	112,3
Частка у загальному обсязі, %	26,2	31,8	-	-
Імпорт всього до України	55224,1	41171,7	-14052,4	74,6
у т.ч. імпорт з ЄС	19279,6	15509,0	-3770,6	80,4
Частка у загальному обсязі, %	34,9	37,7	-	-
Сальдо всього по Україні	-9725,2	+803,3	10528,5	
у т.ч. з ЄС	-7379,5	-2148,7	5230,8	

Основні товарні групи українського експорту до країн ЄС у 2014 р. представлені в табл. 2.

Таблиця 2. Основні товарні групи українського експорту до країн ЄС у 2014 р. [1]

Назва (товарна група УКТЗЕД)	Обсяги експорту, млн дол. США		2014/2013, %	Частка у торгівлі з ЄС, %	
	2013 р.	2014 р.		2013 р.	2014 р.
Чорні метали (72)	2980,0	3129,0	105,0	25,0	23,4
Зернові культури (10)	1098,2	1488,2	135,5	9,2	11,1
Руди, шлаки та зола (26)	1246,7	1254,7	100,6	10,5	9,4
Електричні машини і устаткування (85)	1100,3	1225,5	111,4	9,2	9,2
Енергетичні матеріали (27)	718,3	919,2	128,0	6,0	6,9

Частка зазначених товарів у загальному обсязі експорту України до держав-членів ЄС за звітний період склала 60%, або 8016,6 млн дол. США [1].

Основні товарні групи українського імпорту з країн ЄС у 2014 р. наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Основні товарні групи українського імпорту з країн ЄС у 2014 р. [1]

Назва (товарна група УКТЗЕД)	Обсяги імпорту, млн дол. США		2014/2013, %	Частка у торгівлі з ЄС, %	
	2013 р.	2014 р.		2013 р.	2014 р.
Енергетичні матеріали; нафта та продукти її перегонки (27)	1997,3	2414,1	120,9	10,4	15,6
Котли, машини, апарати і механічні пристрої (84)	2423,3	1719,2	70,9	12,6	11,1
Фармацевтична продукція (30)	1605,8	1355,8	84,4	8,3	8,7
Полімерні матеріали, пластмаси (39)	1336,3	1100,4	82,3	6,9	7,1
Електричні машини і устаткування (85)	1255,0	1039,0	82,8	6,5	6,7
Наземні транспортні засоби, крім залізничних (87)	2126,1	915,0	43,0	11,0	5,9
Папір та картон (48)	841,4	558,5	66,4	4,4	3,6
Інші продукти хімічної промисловості (38)	627,0	507,3	80,9	3,3	3,3

Частка зазначених товарів у загальному обсязі імпорту з держав-членів ЄС за звітний період склала 62%, або 9609,3 млн дол. США [1].

Обсяг торгівлі послугами між Україною та ЄС за 9 місяців 2014 р. склав 5228,0 млн дол. США, або 40,4% від загального обсягу торгівлі послугами України. Експорт послуг до країн ЄС за згаданий період становить 3014,7 млн дол. США, або 34,7% від загального обсягу експорту України. В свою чергу, обсяг імпорту послуг з країн ЄС за згаданий період склав 2213,2 млн дол. США, або 51,9% від загального обсягу імпорту послуг України. У двосторонній торгівлі між Україною та ЄС продовжує зберігатися позитивне сальдо, яке збільшилось у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 708,6 млн дол. США та за 9 місяців 2014 р. становило 801,5 млн дол. США [1].

Основними торговельними партнерами України у торгівлі послугами у 2014 р. були: Велика Британія (19,1%), Німеччина (16,4%), Кіпр (14,1%), Нідерланди (6,6%), Австрія (5,3%), Польща (5,0%). Основна частка українського експорту послуг припадала на ФРН (16,2%), Велику Британію (15,5%), Кіпр (12,4%), Нідерланди (8,2), Польщу (5,1%) та Австрію (4,8%). Більша частка послуг імпортована з Великої Британії (24,1%), ФРН (16,7%), Кіпру (16,4%), Австрії (5,9%), Польщі (4,9%) та Нідерландів (4,3%) [1].

Щодо інвестиційного співробітництва України з ЄС можемо відмітити, що загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку України станом на 01.01.2013 склав 54462,4 млн дол. США. При цьому, обсяг ПІІ з країн-членів Європейського Союзу склав 42979,3 млн дол. США, тобто 78,9% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, здійснених країнами світу в українську економіку [8].

Основні країни-інвестори: Кіпр – 17275,1 млн дол. США (31,7% загального обсягу ПІІ в економіку України, або 40,2% від обсягу інвестицій з країн ЄС); Німеччина – 6317,0 млн дол. США (11,6% та 14,7% відповідно); Нідерланди – 5168,6 млн дол. США (9,5% та 12,0% відповідно); Австрія – 3401,4 млн дол. США (6,2% та 7,9%) [8]. Кіпр, Німеччина, Нідерланди та Австрія є не лише найбільшими інвесторами серед країн ЄС, але входять і до першої десятки країн світу, що здійснюють найбільші за обсягами інвестиції в Україну, відповідно займаючи перше, друге, третє та п'яте місця.

Найбільший приріст прямих іноземних інвестицій в економіку України з країн ЄС за період з 01.01.2012 по 01.01.2013 становив: 3919,9 млн дол. США з Кіпру; 270,6 млн дол. США із Нідерландів; 63,6 млн дол. США з Люксембургу [8].

Загальний обсяг прямих інвестицій з України станом на 01.01.2013 становив 6481,9 млн дол. США, в т.ч. до країн-членів Європейського Союзу 5992,9 млн дол. США, тобто 92,5% від загального обсягу українських інвестицій, залучених до країн світу [8].

Основні країни-інвестування: Кіпр³ – 5810,5 млн дол. США (89,6% від загального обсягу українських інвестицій, або 97,0% від обсягу українських інвестицій до країн ЄС); Латвія – 95,5 млн дол. США (1,5% або 1,6% відповідно); Польща – 54,2 млн дол. США (0,8% та 0,9% відповідно) [8].

³ Аналізуючи статистику щодо ПІІ між Україною та ЄС слід зауважити, що показники Кіпру є суто формальною статистикою, яка не враховує роль офшорних інструментів та преференційного оподаткування на цьому острові.

Новим базовим правовим документом, що підсилює та регулює процес співпраці України з Європейським Союзом, є Угода про асоціацію. Вона є орієнтиром у впровадженні важливих внутрішніх трансформацій в Україні. Невід'ємною складовою Угоди є поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі Україна-ЄС, що стане інструментом економічної інтеграції. Поглиблена зона вільної торгівлі передбачає: лібералізацію торгівлі як товарами, так і послугами; лібералізацію руху капіталів та до певної міри – руху робочої сили [10, 225].

Послідовна й ефективна імплементація механізмів Угоди про асоціацію має створити міцний базис для подальшого стійкого політичного й економічного розвитку нашої держави, закласти основу стратегії реформування всіх основних сфер і впровадження європейських стандартів задля підвищення якості життя в Україні [2, 317].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Європейський Союз – один з провідних світових гравців, потужний торговий та економічний блок на міжнародній арені у зовнішньоекономічних зв'язках як з Китаєм, Японією, США, так і з Україною та іншими державами світу. Демонструючи свою економічну могутність та спроможність протистояти глобальним викликам сьогодення, він є яскравим прикладом посилення економічної та політичної могутності, особливо після останньої фінансово-економічної кризи. Домовленість ЄС та США щодо створення трансатлантичної зони вільної торгівлі TAFTA в майбутньому покращить економічні відносини та збільшить товарообіг між двома сторонами. Крім того, ЄС активно веде переговори щодо створення зон вільної торгівлі з Сінгапуром, Канадою, а також готується активізувати подібний діалог з Японією та Індією.

1. Автономні торговельні преференції // Торговельно-економічне співробітництво // Україна-ЄС // ukraine-eu.mfa.gov.ua.
2. *Артёмов І.В., Вацук О.М.* Єврорегіональне співробітництво України: проблеми і перспективи: Навч. посібник. – Ужгород: Гражда, 2013. – 500 с.
3. Відбувається перший візит президента Китаю до ЄС (31/03/2014) // eeas.europa.eu.
4. *Волес В., Волес Г.* Творення політики в ЄС / Пер. з англ. Р. Ткачук. – К.: Основи, 2004. – 871 с.
5. *Горюнова Є.О.* Євроінтеграція: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2013. – 224 с.
6. *Десмонд Д.* Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2006. – 696 с.
7. ЄС і Японія підпишуть угоди про стратегічне партнерство та вільну торгівлю // Економічна правда. – 7.05.2014, // www.epravda.com.ua.
8. Інвестиційне співробітництво // Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua.
9. *Коваль А.* Європа і США создадут «экономическое НАТО» // зеркало недели. Украина. – 22.02.2013 // gazeta.zn.ua.
10. *Кушнір Н.О., Дяченко Б.І.* Асоціація Україна-ЄС: потенційні вигоди та можливі ризики для економіки України // Науковий Вісник Ужгородського національного університету. – Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 2. – С. 224–228.
11. *Тодоров І.* Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 268 с.
12. Україна: час вибору // Центр Разумкова, 2013 // www.razumkov.org.ua.
13. *Фон Гайн М., Неділько Н.* Саміт ЄС-Китай – зондування запланованих Пекіном реформ // Українська правда. – 21.11.2013 // www.pravda.com.ua.

Стаття надійшла до редакції 24.03.2015.